

Vragenbeantwoording
ambtsdragersconferentie
Goes 29-09-2001

Vraag:

In het ambtelijk werk is het soms moeilijk om de frequentie van de bezoeken te bepalen. Dus: hoeveel maal, met welke tussenpozen, moeten pastorale bezoeken plaatsvinden? Kan men een hulpvrager teveel bezoeken?

Ds. Schipper:

De vraag over de frequentie van de bezoeken is niet gemakkelijk te beantwoorden. Het is inderdaad soms moeilijk te bepalen hoe vaak men een gemeentelid moet bezoeken. Het hangt natuurlijk heel erg van de omstandigheden af, van de situatie van degene die je bezoekt. Wat betreft degenen die in het ziekenhuis liggen, met lichamelijke ziekte te kampen hebben, over het algemeen ga je zo in de regel één keer per week de mensen in het ziekenhuis bezoeken. 'k Ben wel eens twee keer of drie keer op een dag gegaan. Dus dat hangt helemaal van de omstandigheden af.

Als het verder gaat om mensen die in psychische nood verkeren, dan geloof ik dat er een andere frequentie geldt en ja, dat hangt ook van de omstandigheden af, maar dan zou ik zeggen voor zover het de pastor betreft, één keer in de twee weken, maar dat is maar een ruwe schatting. Ik vind het erg moeilijk om deze vraag precies te beantwoorden.

Dr. Houtman:

Ik kan het het beste als dokter maar benaderen en ik heb eigenlijk niets toe te voegen aan wat de dominee zegt, ik kan het hoogstens met andere woorden zeggen. Ik denk dat de frequentie waarmee je iemand bezoekt, of hij nou koorts heeft of een psychisch of een geestelijk probleem, niet afhangt van het feit of hij Piet of Klaas heet, of welk werk hij gedaan heeft of zijn maatschappelijke positie, maar

dat het afhangt van de ernst van het ziektebeeld en hoe je inschatting is dat na je bezoek de situatie gauwer of minder gauw weer zal veranderen, zodat er wat nieuws te bekijken is. Voor de dokter zal de temperatuurlijst een rol spelen en het bijstellen van medicijnen. Voor de pratende hulpverlener als er weer een nieuw gespreksonderwerp is. Het heeft geen zin om hetzelfde iedere keer weer te gaan herhalen, maar zodra je verwacht dat er veranderingen zijn, zou het nuttig kunnen zijn dat je er weer bij bent. Dat geldt voor stormachtige geestelijke ontwikkelingen, dat is bijvoorbeeld ook aan het levenseind, en dat geldt bij tamelijk stationaire beelden, daar zul je ook in een lagere frequentie zo af en toe eens de toestand bij kunnen houden. Ik denk dat de situatie waarin een patiënt verkeert, moet bepalen wanneer het weer nuttig is dat je een bezoek brengt.

Vraag uit de zaal:

Naast de aspecten die genoemd zijn, is er ook nog een aspect van de andere werkzaamheden van de ambtsdrager waardoor ook de frequentie bepaald wordt.

Drooger:

Ik denk dat dit inderdaad een opmerking is die heel terecht aanvullend is, omdat we zelfs vandaag hier al kunnen zien dat de agenda's zo vol zijn, dat dit aspect bij alle ambtsdragers meeweegt.

Bloemendaal:

Misschien mag ik nog even reageren als aanvulling op deze vragen, en dan in het bijzonder voor mensen die psychisch zwak zijn en die regelmatig een beroep doen op het pastoraat. Ik denk dat het juist voor deze mensen van belang kan zijn - bijvoorbeeld om een opname te voorkomen, of om in ieder geval tot steun te zijn - dat er regelmatig bezoek komt. De vraag kan zijn of dat altijd een ouderling of een diaken moet zijn. Ik denk dat in dezen ook de gemeente haar taak heeft te verstaan, om degenen die zwak zijn ook bij te staan. Gelukkig zijn er tegenwoordig in veel gemeenten ook allerlei hulpdiensten b.v. vanuit de verenigingen. Voor hulp vanuit de professionele instellingen heb ik genoemd: De Vluchtheuvel, de Sociale Netwerkondersteuning, Eleos en de Psychosociale mantelzorg, waar-

in toch als het ware een netwerk om mensen die eenzaam en zwak zijn, gelegd kan worden voor de behoefte aan de contacten die er is en die naar mijn overtuiging niet altijd door de ambtsdrager ingevuld hoeft te worden. Dat wil niet zeggen dat de ambtsdrager dan helemaal zijn handen er vanaf moet trekken, de pastorale zorg blijft altijd doorgaan. Maar, daar kunnen dus denk ik ook deze diensten en dienstverleningen een goede taak in vervullen.

Drooger:

Ja, ik denk dat dat een goede aanvulling is. Ik zou er nog één vraag bij willen stellen, broeder Bloemendaal:

Is het dan zo dat u zegt: het blijft ambtelijk bezoek, dus het moet eigenlijk onder leiding staan van de diaken of de ouderling. Is hij degene die daar toch de coördinatie houdt of zegt u: dat mag best uitbesteed worden?

Bloemendaal:

Ik zou daar niet een direct zwart-witbeeld in willen schetsen en zeggen: het moet zus of het moet zo. Ik ken situaties waar inderdaad de ambtsdrager, zeg maar, als voorzitter van een dergelijke groep functioneert. Dan wordt er met gebed begonnen of geëindigd in zo'n groep. Ik ken ook situaties waar het overgelaten is bijvoorbeeld aan een aantal dames van de vrouwenvereniging en waar de diaken van tijd tot tijd bij zo'n bezoek aanwezig is. Dat ligt dan wat anders. Dus het hoeft niet persé onder leiding van een ambtsdrager te staan, denk ik.

Houtman:

Mag ik toch nog iets zeggen ter aanvulling?

Drooger:

U mag zeker aanvullen, zeker.

Houtman:

Hier kom je natuurlijk toch op een onderwerp, dat wel heel belangrijk is om als kerkenraad goed te overwegen. Ik ben van mening dat toch dat pastoraat zo strikt mogelijk aan de zijde van de ambtsdragers gelegd moet worden. Dat sluit natuurlijk niet uit, dat er eens een bezoekje van iemand van de vrouwenvereniging kan plaatsvinden,

ook niet na overleg met een ambtsdrager, maar ik zou toch in de eerste plaats, en daar wil ik graag de nadruk op leggen, dat pastoraat in handen willen leggen van de ambtsdrager. Maar dat sluit waarschijnlijk niet uit datgene wat u zegt.

Bloemendaal:

Nee.

Drooger:

Ik denk dat we deze beginvraag hiermee voldoende hebben behandeld. De volgende vraag luidt: *in de inleiding van dr. Houtman wordt ook gesproken over ongevraagde hulpverlening. Dit kan juist in het pastorale werk een dilemma zijn. Wanneer verwijst je als ambtsdrager iemand naar professionele hulpverlening?*

Houtman:

Ja, dat ongevraagd, dat is geloof ik een spreekwoord hè, er zijn wel meer van die spreekwoorden, die gaan natuurlijk niet altijd op, het is ook zoiets van: met onwillige honden is het kwaad hazen vangen. Als een patiënt niet geholpen wil worden omdat hij zich afsluit voor hulp, dan wordt het moeilijk. U zult dat in het pastoraat tegenkomen en in de hulpverlening kom je dat ook tegen. Ik denk dat je iemand moet verwijzen naar professionele hulpverlening wanneer je denkt dat er op een bepaald vakgebied problemen liggen.

Je kunt die verwijzing nooit dwingend opleggen, maar ja, ik heb de vraag nog wel eens gesteld, als het dan op mijn gebied lag: meneer, mevrouw, waar bent u mee bezig? Wat bent u bezig van uw leven te maken - voorzover een mens dat dan zelf kan maken in de goede opvatting van het woord - als u alsmaar zo de verzenen tegen de prikkels slaat, als u alsmaar zo tegenstribbelt. Het zou toch zo nuttig kunnen zijn en uw leven kunnen verbeteren en verrijken als u wel hulp aanvaardde. Je kunt dat nooit afdwingen. Er is maar Eén die kan dwingen en dat is de Heere Zelf want Hij staat boven alles. Wij staan naast elkaar.

Drooger:

Dank u wel. De volgende, dit was een praktische vraag. Ik denk dat we hier een wat meer pastorale vraag hebben. De vraagsteller hier

stelt: *Zonder iets af te willen doen van de verantwoordelijkheid van de mens komt het mij voor, dat men tegenwoordig onder ons meer en meer een ernstig zieke patiënt op zichzelf terugwijst, in de zin van: wat heb je met het Woord, met de doop gedaan? En te weinig het soevereine van Gods handelen in het zaligen van een mens benadrukt.* Ik denk dat dit een vraag is voor ds. Schipper.

Ds. Schipper:

Ja, ik kan niet zo goed beoordelen of dat tegenwoordig meer en meer voorkomt, maar ik begrijp wel wat de intentie van de vraag is. Het geldt voor iedere preek, tenminste zo ervaar ik dit, dat het een worsteling is om naar voren te brengen aan de ene zijde de vrijmacht Gods en de soevereiniteit Gods en aan de andere kant de verantwoordelijkheid van de mens. De spanning die daartussen ligt, die mogen we ook niet wegnemen. Als dat geldt voor de prediking dan geldt dat denk ik ook voor het pastoraat, dan geldt dat ook wanneer je zieke mensen bezoekt. Ik denk dat beide zaken heel duidelijk naar voren moeten komen en als het werkelijk zo is dat alleen maar de verantwoordelijkheid van de mens wordt benadrukt, wanneer hij naar het einde van zijn leven gaat, geloof ik dat we tekort doen aan dat soevereine welbehagen en de ontferming Gods over arme verloren zondaren die midden in de dood liggen. Dus ik denk dat beide zaken aandacht moeten krijgen, ook wanneer mensen in nood zijn. Tenminste, zo heb ik de vraag opgevat, misschien dat die anders bedoeld is, dan moet u het even zeggen.

Drooger:

Dank u voor dit antwoord. De volgende vraag luidt: *Veel jongeren vragen, al of niet via de pastorale weg, om hulp. Als we als ambtsdrager hierbij betrokken zijn, hebben we ook te maken met de ouders van deze jongeren. Wanneer de problematiek in de relationele sfeer tussen ouders en jongere ligt, kunt u dan iets vertellen over de houding van de ambtsdrager, zowel naar de jongere als naar zijn ouders.* Ik denk dat broeder Bloemendaal hier wel een antwoord op weet.

Bloemendaal:

Ik denk dat hier een belangrijk punt speelt. Als een jongere met een bepaald probleem komt, hetzij naar aanleiding van bijvoorbeeld een

catechisatieavond en die vertelt dingen over thuis, dan denk ik dat het nodig is, om eerst goed te luisteren. Soms kan het gesprek dan al een stuk opluchting geven. Maar wanneer er toch sprake is van een ernstige situatie thuis of bij de jongere zelf, dan is het nodig om daarin ook handelend op te treden. Dan gaat het erom, welk vertrouwen geef je dan de jongere als hij zegt: 'Dat mag u niet verder vertellen.' Als je dat in zijn consequentie doorvoert, betekent dat je als ambtsdrager woord moet houden en zeg maar, klem gezet wordt. Ik denk dat je daar altijd voor moet waken dat er situaties kunnen zijn dat je zegt: ik mag hier niet over zwijgen, maar wel de jongere daarbij betrekken om dit ook met de ouders te bespreken. Hier wordt uitgegaan van een algemene situatie, ik denk dat we allemaal ons wel bepaalde voorbeelden in kunnen denken. Het hangt van de aard van het probleem af, of van de ernst daarvan, hoe je daar als ambtsdrager mee om moet gaan. Maar je moet, en dat geldt niet alleen jongeren maar dat geldt ook ouderen, je moet daarin zorgvuldig omgaan en afspreken wat met de jongere verder gedaan wordt.

Want een punt, broeders, dat is toch iets wat ik wil noemen, is dat het vertrouwen in ons als ambtsdragers soms niet zo groot is, vanwege het feit - en of dat nou beeldvorming is of dat het werkelijkheid is - dat men zegt: 'Als je iets met een ambtsdrager bespreekt, dan blijft het niet bij de ambtsdrager, het wordt in de kerkenraad besproken, of het komt zelfs op straat.' Er bestaat soms een bepaald beeld van ambtsdragers, dat ze geen geheimen kunnen bewaren. Daar moeten we uiterst voorzichtig mee zijn en ook afspraken maken: wat doen we met de informatie die we hebben.

Drooger:

Ja, u mag het hierbij laten, met dien verstande, de volgende vraag hebt u eigenlijk - en dat beantwoordt helaas soms ook aan de werkelijkheid - al deels beantwoord, dat wil ik dan maar meteen even noemen, want de volgende vraag luidt: *Hoe is het met het vertrouwen tussen die beide gesteld?* Dominee, hebt u op het antwoord van broeder Bloemendaal vanuit uw pastorale praktijk nog iets toe te voegen? Nee? Dan gaan we naar de volgende vraag:

Binnen onze gezindte wordt veelvuldig gebruik gemaakt van alternatieve geneeswijzen. Het lijkt soms of dat men hier meer vertrouwen in stelt dan in de reguliere hulpverlening. Mogen onze mensen gebruik

maken van alternatieve geneeswijzen en hoe dient het pastoraat hiermee om te gaan? Ik kijk dan in de eerste plaats maar even naar onze dokter.

Houtman:

Er is ook een spreekwoord dat zegt dat bepaalde mensen met bepaalde kwaliteit meer kunnen vragen dan tien wijzen kunnen antwoorden. Ik vind dit voor mij althans een heel moeilijke vraag. Ik heb nooit alternatieve geneeskunde toegepast, omdat ik er niet in geloof. Maar het is eerst al een vraag: wat is alternatieve geneeskunde? Ik denk, om het nou maar heel kort te houden, dat daar volkomen ontoelaatbare magische, je kunt zeggen duivelse, beïnvloedingen soms een rol spelen in bepaalde systemen, Chinese godsdiensten en weet ik wat. Maar sommige mensen verstaan onder alternatief alles wat de gewone dokter, laat ik het zo zeggen, niet doet. Het is natuurlijk wel zo dat de meeste van onze medicijnen van planten afkomstig zijn, van eenvoudige hartpilletjes en van aspirine af, tot en met - misschien hebt u dat in de krant wel eens gelezen een paar jaar terug - een extract uit taxusbomen dat tegen bepaalde kankersoorten enige remmende werking heeft. Die komen dus uit de natuur. De gewone geneeskunde maakt niet al te veel studie meer van dit heel elementaire begin van de plantkunde. Er zijn mensen die hebben zich daarop toegelegd en tegen bepaalde plantenextracten heb ik helemaal niets. Ik denk wel dat het zo is dat de medicijnen die van die plantenextracten afgeleid zijn, veel zuiverder zijn, minder stoffen bevatten die je niet in de hand hebt en dat je ze nauwkeuriger kunt doseren.

Eén van de belangrijkste therapieën die in onze kringen nogal opgeld doet, dat is homeopathie, een andere dat is die van dr. Vogel. De therapie van dr. Vogel, dat is een mengseltje tussen gewone plantaardige geneeskunde (want soms geeft hij gewoon extract van bepaalde bloemen of planten) en homeopathie. Homeopathie, daar geloof ik eigenlijk al niet in. Daar zeg ik iets heel gevaarlijks, dat weet ik wel. U komt immers meteen met honderd voorbeelden aan van uw vrouw of uw tante of de buurvrouw die daar wel baat bij had, maar homeopathie, u kent het grondprincipe misschien, dat is met gelijke dingen gelijke dingen genezen. Als je iemand een hele hoop van iets voert, van kinabast, dan krijgt hij hoge koorts, en geef je nou maar heel weinig en je gaat dat verwrijven tot een bepaalde homeopathische

verdunning, dan zou het koorts genezen. Ja, ik kan dat niet geloven, want als je weet hoe die verdunningen gaan, dat is op zich al bijgeloof. Je moet tien keer schudden met een flesje, of tien keer roeren met negen delen melksuiker, een bepaalde witte poeder, en dan ineens zou de stof tien keer zo sterk werken. Ik vind dat bijgeloof. Ik geef direct toe, ik heb de praktijk namelijk overgenomen van iemand die homeopathie deed. Ik heb wel eens vaker, voordat ik de praktijk had waargenomen bij iemand gewerkt die homeopathie deed. Ik heb het dus van dichtbij gezien. Ik geef direct toe dat er een hele hoop ziekten en kwaaltjes genezen, nádat je iets gegeven hebt, maar dat wil nog niet zeggen dat het is dóórdát je iets gegeven hebt. Want als je niets gegeven had, was het waarschijnlijk ook overgegaan. Ik heb bij een dokter gewerkt die niet alternatief werkte, maar die dusdanig beperkt in zijn medicijnen zat, dat ik als pasbeginnende arts dacht: hoe kan ik daarmee geneeskunde doen? Ik moest de hele dag huisbezoeken afleggen en ik had een tasje bij me, daar zaten twee kleuren aspirine in en nog drie andere soorten pilletjes. Mijn ogen zijn er toen voor opengegaan dat er een hele hoop van wat de apotheek verkoopt op onze voorschriften, overbodig is, dat het eigenlijk ook zonder gekund had achteraf. Toch durf je dat niet altijd om iedere patiënt weg te sturen zonder recept. Maar ik ben zeer sceptisch tegenover alternatieve geneeswijzen. Ik kan doorgaan natuurlijk een hele tijd. Ik geloof niet dat in deze ambtelijke vergadering de gelegenheid daarvoor is. Als mijn homeopathische voorganger zelf last van het water krijgt en zich dan allereerst laat opereren, terwijl hij honderden mensen cavalcerulata heeft voorgeschreven, dan heb ik ook weer een vraagtekentje erbij.

Ik denk dat het belangrijkste voor het geweten is: waar zet u uw hoop op? Ziet u alle medicijnen, welke het ook zijn, maar als middelen dienstbaar in Gods hand. Maar eindig niet in het medicijn maar in de Heere die alles regeert.

Drooger:

Ik dank u voor dit antwoord. Zijn er nog andere inleiders die hier iets op willen zeggen? Zoniet dan gaan we naar de volgende vraag, waarvan het laatste gedeelte al door broeder Bloemendaal is beantwoord, dus dat zullen we weglaten. De vraagsteller begint met: *Ik heb veel goeds gehoord over de verhouding tussen het pastoraat en de hulp-*

verlening. Fijn. Maar in de praktijk hulpverlening/pastoraat blijkt dat de hulpvrager om het pastoraat heen naar de hulpverlening gaat. Is er geen openheid bij de kerkenraden en moeten we dit zo laten gaan of moeten we proberen daar iets tegen te doen?

Bloemendaal:

Met in mijn achterhoofd datgene wat we vanmorgen gehoord hebben, zeg ik - en dan stel ik het wat zwart-wit - ik vind het niet zo erg als iemand om het pastoraat heen, naar de hulpverlening stapt. Omdat de hulpverlener een andere taak en opdracht heeft dan het pastoraat. Mag ik daarbij misschien even het volgende voorbeeld noemen: als iemand naar de huisarts gaat om al dan niet een pilletje te krijgen, waar broeder Houtman net over sprak, moet dat bij het pastoraat bekend worden? Dat denk ik niet. Als iemand ernstig ziek is, dan is het een goede zaak wanneer er voorbede gevraagd wordt. Niet om aan de gemeente mededeling te doen van het feit dat iemand naar het ziekenhuis moet, maar om als gemeente een gemeentelid in het gebed op te dragen, want dat is toch het doel van de voorbede! Als het is dat iemand om het pastoraat heengaat omdat hij weet dat hij in een zondige levensverhouding is en dat eigenlijk buiten het pastoraat wil houden, dan zeg ik, dan is het gemeentelid daarin fout. Dan kunnen we echter van de hulpverlening niet eisen dat ze het niet in behandeling nemen, nee, ik denk dat er twee onderscheiden grootheden zijn. Het pastoraat met de eigen taak, de mens en ook zijn nood. De mens voorop in blijde en in droeve dagen. Heel het leven lang. Pastoraat, dat is 24 uur per dag, terwijl de hulpverlening ingaat op een vraag die gesteld wordt en de mogelijkheden die er zijn, toepast. Juist rond dat raakvlak tussen pastoraat en hulpverlening, daarover hebben we vanmorgen met elkaar nagedacht. Hoe kunnen we daar elkaar tot een hand en een voet zijn en daarin wil ik nogmaals beklemtonen dat op dat front, wanneer dat nodig en wenselijk is, een kennen en herkennen en erkennen van elkaar ten bate van het gemeentelid, ten bate van de patiënt, een goede en noodzakelijke zaak is en een belangrijke zaak om daarin - als ik het zo mag zeggen - te blijven investeren.

Drooger:

Anderen die hier nog iets aan toe willen voegen? Nee? Dan gaan we naar de volgende vraag: *Met de zorginstellingen in de gereformeerde*

gezindte - staat hier - is er begrip over en weer, maar het is daarbuiten soms droevig gesteld. En de vraagsteller noemt hier een voorbeeld van een psychiater die een patiënt onder behandeling had, een patiënt die de wereld ingegaan is, maar bij het ouder worden zijn opvoeding terugkrijgt en deze vragen zijn door die psychiater genegeerd. Wat kunnen we hiertegen doen? Wie mag ik hier het woord geven?

Houtman:

Ja wat kan hier tegen gedaan worden? Als u dat als ambtsdrager weet, dan denk ik dat u daarop moet inspringen. Als u weet dat de man die zijn verleden terugkrijgt, naar u wil horen, dan kunt u hem vanuit uw pastorale werk benaderen, dan heeft u zelfs de opdracht om dat te doen. Ik heb in mijn inleiding gepoogd te zeggen dat uw Opdrachtgever ver boven alles staat en uw opdracht dus ook verder reikt dan de horizontale hulpverlening, dan zult u ook met die man moeten praten. U zult tegen de psychiater moeten zeggen: u kunt dat wel minachten, of daar niet over willen praten, maar het speelt wel degelijk een rol in het leven van die man.

Als de psychiater daar niet naar wil horen, en de patiënt heeft daar moeite mee, dan zal er omgezien moeten worden naar een hulpverlener in wie hij in dat opzicht wèl vertrouwen kan hebben, bij wie hij zich wèl thuisvoelt, dus die wel naar hem wil horen.

Hoe je erop inspringt, ik denk dat de dominee daar wel iets over wil zeggen, ik zie hem al met zijn pen..., hij wil graag praten.

Ds. Schipper:

Nee hoor. Maar ik denk dat je er op zich niet zoveel tegen kunt doen als die psychiater niet wil inspringen op datgene wat er vroeger gebeurd is in het leven van die man of die vrouw. Dan kun je daar als pastor op zich weinig tegen doen. Maar je kunt wel adviezen geven richting de hulpvrager, wat dr. Houtman ook al gezegd heeft. Maar meer zou ik er ook niet over kunnen zeggen.

Bloemendaal:

Misschien een aanvulling in een wat andere richting. Ik denk dat we in onze contacten als ambtsdragers ook oog moeten hebben voor onze jonge mensen, wanneer die een beroepsopleiding gaan volgen,

om óók het beroep van arts in de geestelijke gezondheidszorg, verpleegkundige of psychiater onder de aandacht te brengen. Want als ik dan een voorbeeld mag noemen bij Eleos: wij zouden zo vijf psychiaters kunnen benoemen als ze er zouden zijn. Het aantal psychiaters vanuit onze kerkelijke achtergrond, vanuit onze richting, er komt wel iets verbetering in, maar het is helaas heel gering. Het is anderzijds ook een behoorlijk confronterende en na de artsenstudie een behoorlijk zware opleiding om die te volgen, aan de andere kant is het nodig dat ook vanuit onze achtergrond mensen zijn die daarin werkzaam zijn, dus ik zou ook vanachter deze tafel een dringend appèl op u willen doen om ook onze jonge mensen, waar dat mogelijk is, ook in die richting te wijzen om een studie op dat gebied te volgen. Ik kijk even naar broeder Van Veldhuisen maar ik denk dat hij dat graag zou willen ondersteunen, want mensen in deze sector zijn nodig en ik denk, broeders, dat het wel eens zo kan zijn: in het begin van de christentijd viel de christelijke gemeente op, niet zozeer in de eerste plaats door de woorden maar vooral door de daden die ze deden. Het zou best eens kunnen zijn dat onze mond meer en meer in het openbaar gesloten moet blijven, maar dat we juist op dit front ook een ingang kunnen hebben in het gesprek van mens tot mens om ook hier een taak in te hebben. Dit wilde ik erover zeggen.

Drooger:

Dank u wel. De volgende vraag is ook eigenlijk weer een voorbeeld. *Als iemand van een behandelend arts de boodschap krijgt dat er niets meer aan te doen is, dat het goed is om haar zaken te regelen, zoals de vraagsteller hier schrijft. De persoon in kwestie krijgt het advies om maar te eten wat ze wil, terwijl ze een streng dieet had, dan is de vraag: mag de mevrouw die mag terugzien op de hand van de Heere in haar leven, de pastor die daar komt, nog om een wonder laten bidden? Heeft dan in zo'n kwestie de pastor het laatste woord of het advies van de dokter? Ik denk dat het een moeilijke vraag is, ik zie ook zowel de pastor als de arts met gefronste wenkbrauwen naar deze vraag luisteren. Hij is een beetje lang om te lezen, maar ik denk dat het er wel om gaat dat het advies van de arts is: bereid uw huis, en dat de vraagsteller zegt: maar mag je nou toch om een wonder blijven bidden en daarom in wezen de behandeling - het dieet - blijven volgen?*

Ds. Schipper:

Ik denk dat je als pastor nooit wonderen mag uitsluiten, maar anderzijds ook nuchter genoeg moet zijn om datgene wat de dokter gezegd heeft, heel ernstig te nemen en dat woord ook heel duidelijk voor te leggen aan degene die ziek is. Ze heeft rekening te houden met datgene wat komen gaat, en dat het verder alles in Gods handen ligt; hoe lang dat zal duren; hoe het verloop zal zijn. Het kan zijn, dat de Heere toch nog verlenging geeft, nietwaar? Maar je moet daar natuurlijk nooit absolute uitspraken in doen.

Houtman:

Voor zover ik het goed gehoord heb, is de vraag eigenlijk: als een ongeneeslijke ziekte is aangekondigd, hoe vul je dan het resterende deel van je leven in. Deze dokter heeft gezegd: eet maar waar u zin in heeft, dat betekent: laat ons eten en drinken, want morgen sterven we. Ik denk dat dit geen christelijk standpunt is.

Het is misschien - om eerst voor die dokter te praten, zo, dat het houden van een dieet verder geen perspectieven biedt. Dat kan zijn als daar ook geen duidelijk verschil in te verwachten levensduur is of iemand nu wel of niet een dieet houdt. Hetzelfde probleem heb je ook bij iemand van vijftachtig die altijd gerookt heeft en die nu iets aan zijn bloedvaten krijgt, moet je hem zijn laatste sigaartje afpakken? Dat is ook zo'n gewetensvraag. Ik denk dat dat niet zo belangrijk is. Ik denk dat het veel belangrijker is - en daar heeft de pastor zeker ook een taak in, meedenken, al hoeft hij niets te bevelen, het gaat niet om het laatste woord in dezen want dat heeft geen mens, maar dát hij erover mee kan denken - hoe vul je ook deze laatste dagen in ten opzichte van de Heere? Dan zal de één vrijmoedigheid hebben om iets te doen en de ander zal nog graag iets willen doen en denken dat dit ook nog mag en een ander mag het niet. De één wil nog een keer langs zijn landerijen rijden, zoals mijn schoonvader en de ander wil nog een keer zijn kinderen zien, of nog een keer naar Amerika toe, naar dat ene kind; ik denk dat je mensen daarin vrij mag laten. Het is allemaal aan de hand van het feit dat aan iemand is medegedeeld dat er een ongeneeslijke toestand is ingetreden. Mag je dan nog om wonderen bidden? Ik denk dat het altijd mag, maar het ware bidden, dat zult u meer zeggen nog dan ik misschien in mijn professionele werk gedaan heb, maar het ware bidden is bidden van zich af en naar de Heere toe.

Wat betekent het als de dokter zegt: wij zijn uitgewerkt, het gaat naar het einde voor zover wij kunnen zien? Dat betekent niet dat iemand van tevoren al niet voor de Heere heeft moeten leven in verantwoordelijkheid, dat is net al gezegd; in de pauze had ik hier ook nog een gesprekje over met iemand. Het moeten zeggen van een ongeneeslijke kwaal aan een patiënt heb ik altijd ervaren als het zetten van een uitroepteken achter een boodschap die het hele leven al naar elke mens behoort te gaan: bereid uw huis, want u zult sterven. Ik denk dat de pastor die erbij te pas komt, ook meer het uitroepteken van de waarheid van die boodschap die altijd al gebracht is, zal benadrukken. De verantwoordelijkheid, hoe vul je dat stukje leven dan nog in, blijft hetzelfde. Het is leven in verantwoordelijkheid ten opzichte van de Heere.

Drooger:

Dank u wel. De volgende vraag is een vraag die denk ik ook in het verlengde ligt van het werk van DMZ. Hier is een vraagsteller die zegt: *als een alleenstaande bijvoorbeeld in een verzorgingshuis opgenomen wordt, dan zou hij toch te maken kunnen krijgen met euthanasie. De vraagsteller kan daar bang van worden. Wat is hiertegen te doen als zo iemand zelf geen beslissing meer kan nemen?* Hij is alleenstaand. Misschien mag ik hier dr. Houtman als deputaat van DMZ wel het woord voor geven.

Houtman:

Ik kan me niet herinneren dat binnen de vergaderingen van DMZ zo praktisch over gevallen als deze gepraat is. Maar wat is daar tegen te doen? Als die persoon lid is van een gemeente, dan zijn er dus altijd mensen die met haar/hem mee behoren te leven en die zijn ook vertegenwoordigd in de ambtsdragers, dus die zullen zo'n persoon toch bezoeken en zullen ook voor haar/zijn belangen opkomen. Misschien is er ook wel familie enzovoorts.

Stel, je hebt je intrek genomen of moeten nemen of gekregen zonder dat je daar zelf nog veel inspraak in had, in een verzorgingstehuis. Daar denkt men, of de dokter van dat huis dat hij in bepaalde gevallen met euthanasie het leven leefbaar houdt en de dood zacht maakt zoals dat dan heet, dan is het goed, vraag maar aan de vereniging van patiënten, om een levenswensverklaring op tijd te hebben. U moet die ook kunnen tonen of laten tonen door de omgeving, door de familie,

want daar dient rekening mee te worden gehouden. En misschien is het dan wel nodig, om te zien naar een andere plaats van verpleging waar men dat inderdaad tot in het laatste wil eerbiedigen.

Drooger:

Ja dat was dat laatste antwoord, dat was het, waarom ik u hier het woord over gaf en wel omdat in de rapportage van DMZ nog weer duidelijk wordt vermeld dat onze bejaardenhuizen op een aantal plaatsen minder in trek zijn. Ik denk dat deze vraagsteller heel duidelijk de zorg en de angst aangeeft van iemand die in een tehuis zit waarvan ik niet weet wat er gebeurt. Ik vind dat we ook van deze plaats u als ambtsdragers moeten oproepen om de mensen proberen pastoraal te begeleiden naar huizen waar ze echt kunnen zijn. Dat ze niet met deze vraag hoeven te leven.

Dan de volgende, de laatste vraag. De laatste vraagsteller zegt hier: *Graag had ik meer aandacht gezien in alle lezingen op het afhankelijke gebedsleven om het niet alleen van het horizontale maar bovenal van het verticale leven te zien. Ja in de binnenkamer het werk van Hem, de Almachtige, alleen te mogen verwachten, natuurlijk met bijkomende hulp van behandelaars.* Eigenlijk meer een constatering dan echt een vraag. Ik weet niet of dat één van de inleiders hier nog iets aan toe wil voegen.

Bloemendaal:

Mijn onderwerp is duidelijk een praktische insteek geweest, waarbij ik heel nadrukkelijk wil zeggen, broeder Houtman heeft dat ook gezegd en het is ook in het onderwerp van ds. Schipper aan de orde geweest, dat het gebruik van de middelen het gebedsleven niet uitsluit, maar juist insluit. Ik denk dat dit juist een zaak is die vóór alles plaats moet hebben. Ik heb het treffende voorval, voor mezelf beschamend, wel eens gehoord van iemand die werkte in een zendingssituatie en die hoofdpijn had. Hij zei tegen de bediende die daar hielp, dat was iemand vanuit de eigen gemeenschap, joh, wil jij even een pilletje voor me halen, want ik heb wat hoofdpijn. Vervolgens kreeg hij dat inderdaad, hij pakte het aan, nam het in en dronk het water op. Die man zei met grote verbazing tegen hem: 'Moet je daar eerst niet voor bidden?'

Voor mezelf was dat, ja wij zijn zo gewend als we medicijnen nemen, wie neemt tegenwoordig geen medicijnen, om dat gewoon te doen, terwijl dat voor die man evenzeer een zaak van het gebed was als wanneer wij het eten of andere zaken tot ons nemen. Ik denk dat dit ook iets leert, tenminste dat wil ik hier ook aan vastknopen, dat wij wel eens het idee hebben, broeder Houtman heeft dat ook in zijn lezing opgemerkt en je merkt dat ook bij de hulpverlening, dat daar een heel hoge verwachting is, dat de problemen die er zijn, feitelijk ook opgelost zullen worden. Maar broeders, wij hebben er mee te maken, dat wij leven in een gebroken wereld, gebroken door de zonde, waarin ook heel veel dingen niet op te lossen zijn, waar toch ook het gebed voor moet plaatsvinden. Zo proefde ik ook de vraag die ds. Schipper beantwoord heeft, in de geest van: ja, inderdaad ook Gods leiding, Gods weg, die is in het verborgene. Die weten wij niet. Wij zullen in deze samenleving blijvend te maken hebben met moeite, met zorgen, met verdriet. We hebben zeker als christelijke gemeente de taak om die zoveel mogelijk te lenigen. Maar dat alles zal er blijven. Het volmaakte dat is voor Gods Kerk voor straks weggelegd, waarin niemand meer zal zeggen: ik ben ziek.

Ds. Schipper:

Ja, ik kan het alleen maar onderstrepen. Een pastoraal leven, een pastoraal werkzaam-zijn, dat sluit in, een biddend leven. Als u op bezoek gaat, op huisbezoek, dan is het toch dat we voor die tijd ook de binnenkamer opzoeken om de Heere de zegen af te smeken en het gebeurt toch ook nogal eens dat je tijdens het bezoek van die verzuchtingen naar boven laat gaan: Heere, wilt U wat opening geven en wilt U geven wat we in dat gesprek van node hebben. Dus dat pastorale werk, daar is het gebed heel nauw bij betrokken. Dat moet in ons hele leven zijn, maar daar word je toch zeker mee geconfronteerd in het pastorale werk. Een biddend leven. We moeten als pastor, als dominee, ouderling, diaken, er toch heel erg voor waken dat we niet een soort geestelijke onverschilligheid - zo noem ik het nu maar - met ons meedragen, dat niet meer de verwachting in de eerste plaats van de Heere is en de verwondering over Zijn werk. Dat we het toch als-tublieft niet van onszelf zouden verwachten, ons activisme. Dat ons werk geen routine gaat worden, want dat is ook een gevaar, zeker voor een dominee, want we hebben het toch in de eerste plaats van de

Heere te verwachten, ook in deze moeilijke situaties waarin je in aanraking kan komen met mensen inderdaad ook met psychische nood, dan kun je niet zomaar alle dingen een-twee-drie oplossen. Dat vraagt gebed. De Heere geve ons dat gebed maar voor, tijdens en daarna. Daar wil ik het eigenlijk bij laten.

Drooger:

Dank u wel. Dan zijn we door de schriftelijke vragen heen. We liggen keurig op schema. Als er nog vragen in de zaal zijn, dan hebben we daar nog een paar minuten voor. Is er iemand die nog een andere vraag heeft dan de schriftelijke vragen die ingediend zijn?

Niemand meer? Dan gaan we deze conferentie besluiten. Dan wil ik nogmaals de sprekers bedanken voor hun inbreng zowel van vanmorgen tijdens de lezingen als nu hier vanmiddag tijdens de forumbespreking. Ook de deelnemers wil ik dankzeggen voor de vragen die ze ingestuurd hebben. Dat is toch altijd belangrijk om daar ook het middagdeel mee te vullen. Ik vind het ook vanmiddag weer zo dat het echt een aanvulling is op de lezingen die we vanmorgen hebben gehoord. Ook degenen die de lezingen gehouden hebben die kunnen dan soms toch dingen toevoegen die ze in hun lezing niet kwijt konden. Ik denk dat we over het onderwerp „Pastoraat en hulpverlening” een aantal belangrijke dingen hebben gehoord. Ik denk met name dat het pastoraat vooral is de relatie tussen de Heere en de mens en de hulpverlening tussen de mensen en de mens. Dat alles, zowel het pastoraat als de hulpverlening, zijn eigen plaats heeft en dat ze elkaar aanvullen. Ik wilde met deze woorden de conferentie sluiten en vragen aan ds. Schipper of hij deze bijeenkomst met ons wil beëindigen.